

Павлова О. Г., кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри педагогіки, психології,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мариненко Д. С., студентка IV курсу
психолого-педагогічного факультету
*КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*
м. Харків, Україна

СТВОРЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТРАДИЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА ОСВІТНЬОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Початок навчання у школі – це один з найбільш складних та важливих моментів у житті першокласника та його батьків. Проблема розвитку дитини у соціально-психологічному та фізіологічному планах знаходить значну актуальність у зв'язку з питанням ефективності навчання учнів початкової школи. Тому й виникло питання, чи здатна дитина молодшого шкільного віку вчитися без утруднень?

Темі труднощів адаптаційного періоду присвячено значний науковий доробок як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників: Н. Аксаріна, Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, Т. Гурковської, О. Макаренко, Н. Маковецької, Є. Морозової, В. Сухомлинського, Р. Тонкова-Ямпільської, С. Теплюк, Є. Шмідт-Кольмер та інші.

Більшість науковців зазначають, що адаптація – це входження до нової системи вимог, які пов'язані з виконанням навчальної діяльності та процес знайомства з невідомим раніше учнівським колективом.

Дослідниця Морозова Є. зазначає: «Можна з більшою часткою ймовірності припускати, що цей період не проходить безслідно навіть при сприятливому його

закінченні, а залишає слід у нервово-психічному розвитку дитини». І ми згодні з цими твердженнями.

Оптимальний адаптаційний період складає один-два місяці. Тривалість залежить від різних чинників. Саме в період адаптації починають формуватися системи відносин дитини зі світом та із самим собою, стійкі форми відносин з однолітками та дорослими, базові навчальні установи, які визначають успіх його шкільного навчання у подальшому, ефективність спілкування, можливості особистісного розвитку.

Протягом адаптаційного періоду дитина будує зовсім інші відносини з навколишнім середовищем, ніж в дошкільному дитинстві. Тут не тільки навколишнє середовище впливає на особистість, але вона сама змінює соціальну і психологічну ситуацію. Тому не тільки дитина повинна адаптуватися, а й клас, до свого місця в школі, педагогу, а й самі вчителі також повинні адаптуватися до нових учнів. Початкова фаза шкільного навчання дитини – це саме етап соціальної і психологічної адаптації дитини до нових умов [3, с. 138].

Однією з концепцій Нової української школи є «педагогіка партнерства», яка передбачає, що учні, вчителі та батьки об'єднані спільними цілями, прагненнями та ідеями, вони є рівноправними учасниками освітнього процесу і кожен відповідальний за результат [4].

Про згуртування та адаптації в учнівському колективі багато говорив та писав Антон Макаренко. Він говорив: «Щоб зберегти колектив, зберігайте його живе ядро, слідкуйте, щоб завжди покоління змінювалося при наявності вже підготовленого покоління, ... зберігайте правила й традиції». Підтримуючи думку автора, вважаємо, що під час адаптаційного періоду запровадження колективних традицій, до яких будуть заохочені всі учні класу – це одна з найважливіших умов успішної адаптації першокласників до навчально-виховного процесу.

Особливо важливі щоденні традиції – дотримання певних правил поведінки у повсякденному житті, які складають учні разом з вчителем. Наприклад, «у нашому класі поважають один одного», «у нашому класі допомагають один одному», «у нашому класі не запізнюються на уроки» і тощо. Шкільні традиції виховують в учнів почуття гордості за колектив, почуття обов'язку, покращують успіхи в навчанні та праці.

Адаптаційний період вимагає активної роботи щодо згуртування учнівського колективу, що в свою чергу передбачає формування учнівського самоврядування, яке дасть почуття відповідальності кожному учневі. Важливо, щоб кожен учень виконував конкретну, хоча б невелику роботу на користь класу та одночасно проявляючи себе як частину колективу. Навіть, принести польові квіти до класу – це важливий вчинок для покращення візуального вигляду класної кімнати та підняття настрою. І таких вчинків дуже багато: кожного ранку малювати на дошці квіточку для підняття настрою однокласників, добірка пісень на перерви для веселого настрою, самовільне вивчення вірша на урок «Я досліджую світ» на певну тему тощо. Це все неважкі дії, які будуть підвищувати почуття важливості кожного першокласника.

Спільне дозвілля учнів також може стати традицією класу. Наприклад, колективні відвідування театру, кіно кожної останньої суботи місяця; організація екскурсій, походів, проведення шкільних свят і вечорів відпочинку, участь класу в шкільних заходах тощо.

Увесь час під час розвитку учнівського колективу та адаптації дітей до школи педагоги повинні надавати їм допомогу у виробленні єдиних установок, що виражається у правилах та традиціях, навчанні та участі у заходах класу та школи, координуванні міжособистісних стосунків у колективі.

Те, з якою успішністю дитина пройде шлях адаптації багато в чому залежить від професійної і особистісної зрілості дорослих, які будуть поруч в цей період. Чи буде побудовано фундамент успішного подальшого навчання та

спілкування учня молодшого шкільного віку, або ж, навпаки з приходом до школи дитина потрапить у чужий і невідомий йому світ. Тому вважаємо, що для того, щоб дитина відчувала себе комфортно у школі, мала можливість задовольняти свої потреби, навчатися, розвиватися тощо, вчителю потрібно всебічно допомагати дитині: налаштувати навчальний процес, звертаючи увагу на індивідуальності, розвивати колективне спілкування та відчуття безпеки у класі, створювати позитивну атмосферу.

Отже, можна впевнено стверджувати, що створення колективних традицій є сприятливим фактором високого рівня адаптації першокласників. Проте, маємо зазначити, що успішність адаптації дитини до навчального процесу, створення та дотримання традицій учнівського колективу прямо залежить від взаємодії школи та батьків. За такої умови адаптаційний період учнів буде менш тривалим та травматичним для самих першокласників.

Література:

1. Макаренко А.С. Твори в 7 т. – К., 1954. Т. 5.
2. Тонкова-Ямпольская Р. В. Воспитателю о ребенке дошкольного возраста: от рождения до 7 лет / Р. В. Тонкова-Ямпольская, Т. Я. Черток. – М. : Просвещение, 1987. – С. 197–208.].
3. Васюк С. Н. Адаптация первоклассников к школе. Вопросы науки и образования. 2018. № 23 (35). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/adaptatsiya-pervoklassnikov-k-shkole-2> (дата обращения: 01.12.2020).
4. <https://nus.org.ua/>